

Szobrok — és az ő sorsuk

A szobroknak is megvan a maguk sorsa. Hol a megfoghatatlan múza ihlete, hol a szigorú megrendelő szerint. Aztán elkészül, helyére állítják, átadják, áttelepítik, s elég egy történelmi földindulás, lerombolják, személtre dobják, megcsönkítják. Am egy társadalom erejét és nagykorúságát éppen az igazolhatja, hogy szembe akar és tud nézni múltjával, régi emlékeit, örökségét értékén kezeli. Műalkotásaként például a templomi freskókat és köztéri szobrokat, kordokumentumként egy elmúlt időszak ránkmaradt emlékeit, az épületektől a kis iparművészeti tárgyakig. Ahogy nemrégiben arról adhattunk hírt, hogy a Szegei Városszerzők Egyesület egy új köztéri szoborjel, a Párisban élő Székely Péter Hamlet és Ophelia című műve fölött bábáskodik majd, addig most hadd számoljak be arról, hogy három régi szegei műalkotás megmentése, felújítása, újrafelállítása, illetve visszahelyezése ügyében is lépéseket tett. Az külön öröm, hogy egyes esetekben immár félig nyitott kapukat dőngethet.

Az újszegedi ligetben, a Vidám Park kerítésétől nem messze, kissé elvadult környezetben pár éve még a kalandokat kereső gyerekszobák és búvó szerelmek egy figurális kút pusztuló darabjaira lehettek. A medence ma is ott található, a kútfigurát azóta lelkes amatőr városvédők vették kézbe, mert döntés született e közel százéves emlék felújítására. A diszkutat, melynek sorsáról olvasóink talán többet tudnak mint jómagam, 1888-ban készítették az első szegei ártézi kúthoz. Hosszú években az Anna-forrás helyén állt, míg nem a gondatlan városrendezés Újszegedre számúzte. Nem különösebben értékes mű figurája öntöttvas másolat, de egy kor igényességéről, a városépítés körülményeiről, a városépítési körülményeiről tanúskodik. S ha már nem kerülhet vissza eredeti helyére, mást is kedves színfolt lehet. (Pedig a háromszögletű kis téren, a százéves épületegyüttes egységes és hangsúlyos egységet képezhetett volna — a neogótikus, Schulek Frigyes-tervezte kakasos református templom 1883-ban épült, az ártézi kútra települt városi gőzfürdő reneszánsz stílusú épületegyüttese 1896-ból való, a MÁV-igazgatóság épületét 1894-ben emelték, a Magyar Ede-tervezte református palota és az eklektikus Bruckner-ház zárja a sort. Csak az új postapalota sokat vitatott üveg-alumínium épülete zavarja meg a hangulatot és stílusegységet. Vagy ki tudja?! De hát már ott áll — s nemcsak elegáns, de némileg kapocs a régi és új épületek között — a szegei születésű világhírű szobrász, Csáky József kecses alumíniumszobra, a Táncos-

lánny.) A városi főépítész tájékoztatója szerint a diszkut az újszegedi ligetben marad, a sétány mellett állítják fel újra, már elkészülték a munka kiviteli tervei. Hogy mikor? — kérdezhetnék. Időpontot mondani nemigen tudunk...

A várudvar délkeleti sarkában áll Ligeti Miklós (1871—1944) carrarai márványból faragott, Erzsébetkirálynőt ábrázoló szobra. Az akadémizmus jeles képviselője — megannyi portré, zsánerszobor, épületdísz, köztéri munka készítője — munkássága zenitjén, a híres Anonymus-szobor után, 1907-ben faragta meg Erzsébet ülő alakját. Nemrégiben hallgattuk, hogy a fővárosban újra elhelyezik a maga korában igen népszerű királynő szobrát. Szegeden nem szerethették ennyire, hiszen a Nagy Víz után Újszegedet Erzsébet-városra keresztelték, de ez éppúgy nem honosodott meg, mint az a kísérlet, hogy a ligetet nevezzék Erzsébet-ligetnek. A Népkert sor oldalán, három fa alatt egy kővön kopottas felirat: „Erzsébet királynő emlékfái.” A városlakók véleményére is kíváncsiak az egyesület tagjai: *hol kellene állnia Erzsébet carrarai márványból készített szobrának?* Vannak olyan vélemények, hogy a mostani helye megfelelő, hisz a várudvar egyszerre köztér, ugyanakkor kerítés védi a sérülékeny anyagot. Mások új helyszíneket javasolnak a Stefánián, Újszegeden, másutt. Aki nek ez ügyben ötlete, javaslata van, írja meg a Szegei Városszerzők Egyesületnek (Vörösmarty u. 3.). Azt azonban figyelembe kell venni, hogy a nemes kőből készített finom-

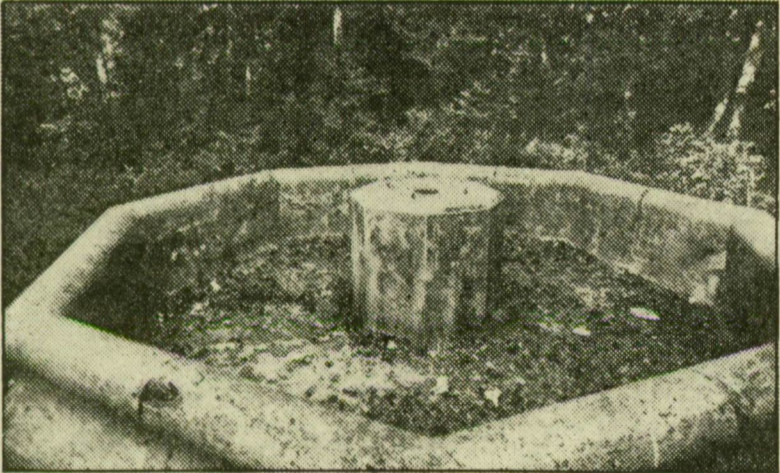
mívű szobrot télen védeni, takarni szükséges. Talán egy nyáron nyitott, télen zárható elegáns pavilon alatt új színfoltja lehetne egy sétánynak, térenek.

A harmadik szóban forgó mű helyét bizonyára sokan látták a SZOTE vegytani intézetének Aradi vértanúk terére néző falán, a klinkertég-lák között. A vakolt és bemélyedő téglalap az egyetemalapítás domborművének helye. Maga a mű a várudvaron várja sorsa jobbrafordulását.

A bronz domborművet Szentgyörgyi István (1881—1938), a két világháború közötti időszak sokat foglalkoztatott mestere készítette, talán 1931-ben. Nevéhez fűződik többek között sok hősi emlékmű, (a Harmincettesek, a soroksári, a kiskunhalasi, a mezőhegyesi, a kiskörösi Petőfi- és a makói Návay-szobor. Az egyetemalapítás (illetve az 1921-es Szegedre telepítés) emlékét őrző alkotáson kilenc személy látható. Ha az információk pontosak, akkor balról jobbra: Gaál Endre közművelődési tanácsnok, a Dóm téri építkezések „pénzügyminisztere”, Rerrich Béla építész, a tér megálmódója, Várhelyi József prelátnak, a Fogadalmi templom első plébánosa, Glattfelder Gyula, a deportálásokat elítélő csanádi püspök, Somogyi Szilveszter, a Móra által is megörökített polgármester, Klebelsberg Kunó kultuszminiszter, az építkezések szorgalmazója, Aigner Károly jobboldali patikus-főispán, Tóth Károly, az egyetem prorektora és Foerk Ernő építész, aki Schulek Frigyes-től vette át a fogadalmi templom tervezési és építési munkálatait. Hogy mikor avatták, erre nincsenek biztos adatok. Kérjük hát azokat, akik erről többet tudnak, osszák meg velünk. Információikat az egyesület címén várják.

Három szobor, a száz éve újjáépült Szeged történetének és városképének három dokumentuma. Akkor vagyunk méltóak minden örökségre, ha okosan és jól sáfárkodunk velük. Ezek a művek teljesebbé tehetik a mind szebb, s a hagyományait becsülő város képét.

T. L.

PÉCSI GABRIELLA

Naponta

naponta többször is balkáni gerlek balhéznak az erkélyemen nem szölok nekik miért szóljak gallérjuk és gavallérjuk van talán képviselnek valamint nem zavarom el őket de uraknak vizigótoknak és egyéb jöttmenteknek nem vagyok itthon

AKADÉMIAI SZAKBIZOTTSÁGOK

A „kemény” társadalomtudományok

A Szegei Akadémiai Bizottság, mint a dél-alföldi tudományos élet szervezője, koordinátora, a tudományos munka támogatója, sajátos szervezeti rendszerben dolgozik. Szakbizottságainak bemutatását nemrégiben kezdtük meg ezeken a hasábon, s abban a reményben folytatjuk, hogy végül átfogó kép kerüldik, melyből olvasóink a régióban folytatott kutatások mibenlétét, irányát, célját, hasznát ismerhetik meg. Ezúttal a Jog- és Gazdaságtudományi Szakbizottságról kérdeztük annak elnökét, Kovács István akadémiust, a József Attila Tudományegyetem tanszékvezető tanárát.

— Az elnevezés nem ad elég felvilágosítást arról, milyen tudományterületek kutatásait tömöríti a szakbizottság?

— Három nagy tudományterületen folytatott kutatásokat igyekszik összehangolni, szervezni és támogatni a szakbizottságunk. Ezek: az állam- és jogtudományok, a közgazdaságtudományok és a szociológia. Mi nem szerveztünk külön munkabizottságokat, mint több más akadémiai szakbizottság, viszont a kutatási témáinkat úgy igyekezünk megválasztani, hogy mindhárom terület képviselői megtalálják a saját részfeladataikat. Jogás, közgazdász, szociológus, esetenként statisztikus, demográfus vagy más tudományág kutatója is együtt dolgozik, ez manapság követelmény, szükség. A formális tagoltság helyett nálunk inkább az a tartalmi, hármastagoltság van kibontakozóban, amely e tudományterületek országos intézményhálózatát is egyre inkább jellemzi. Vagyis léteznek alap-, alkalmazott- és az úgynevezett fejlesztési kutatások.

— Mit jelent pontosan ez utóbbi elnevezés?

— A három említett nagy tudományterületet úgy szoktuk emlegetni: ezek a kemény társadalomtudományok. Ez azt jelenti, hogy közvetlenül tudják befolyásolni az állam és a társadalom strukturáját, intézményrendszerét. E tudományok művelőit országosan fejlett intézményhálózat szolgálja, az akadémiai intézetektől az egyes tárcákhoz tartozó intézetekig, s mostanában egyre inkább kibontakozik az emlegetett fejlesztési intézményrendszer, mely közvetlenül az állami- és pártvezetés rendelkezésére bocsátja a tudomány eredményeit. Vagyis, egyre közelítünk az egzakt tudományokat jellemző struktúrához: az alap- és alkalmazott kutatások már széles hálózattal rendelkeznek, s az eredményeik hasznosítását elősegítő, úgynevezett fejlesztési-kutatási intézmények formálódnak.

— Kérem, mondjon néhány példát, ha lehet, a szakbizottság által szervezett tudományos ülések vagy ankétok témáival: hogyan is nyilvánul meg e társadalomtudományok „kemény” természet?

— Talán bocsánatos, ha először a saját szakterületemről példálózom. A 60-as évektől számos nemzetközi szintű rendezvényünk volt, köztük a szocialista országok alkotmányjogszáinak első találkozója, amelyet máig a „szegei államtudományi napok” néven idéznek a nemzetközi szakirodalomban. Nem kisebb jelentőségű dologról volt szó, mint a 60-as évek derekától kibontakozó új feltételeknek megfelelő alkotmánymódosítások megalapozásáról. A 70-es évek közepén a közgazdaságfejlesztésének tudományos megalapozását szolgáló témakörben rendeztünk ugyancsak nemzetközi konferenciát, a szakma legkiválóbb képviselőinek bevonásával. Az alkotmányfejlődéssel, az állam és állam-

szervezet problémáival tudományosan foglalkozók egyszersmind a politikai rendszerrel, a közigazgatással erőteljesen összefüggő kutatásokat is végeznek, ez szükségszerű. Másik példa: tavaly Kecskeméten szerveztünk konferenciát, amelynek az volt a címe: „A termelési tényezők koncentrációja és a hatékonyság az élelmiszerüzemekben.” Lényegileg a gazdaságirányítás és igazgatás új formáiról volt szó. Főleg a mezőgazdaságban föllelhető újfajta együttműködési és irányítási formákról; a nem fölülről irányított, az érdekviszonyokra, gazdasági öntevékenységre épülő társulásokról. Ezen a konferencián is megnyilvánult, hogy a gazdaságirányítás rendszerének reformja, pontosabban a reform sikeres megvalósítása szorosan összekapcsolódik a politikai rendszerrel, valamint a közigazgatás fejlesztésével. Másképpen fogalmazva: a reform sikeréhez elengedhetetlen a politikai háttér megfelelő fejlesztése.

— A demokrácia fejlesztésére gondolt?

— Nemcsak arra. Egyszerűsítve ezt mondanám: olyan állami-politikai mechanizmust kell működtetni, megfelelő intézményrendszerrel, amelyekben az összes, sokszor ellentétes érdekek megnyilvánulhatnak és meghatározott keretek között elrendeződhetnek. Tehát nem megoldásokról, az érdekellentétek feloldásáról-kibékítéséről beszéltek, az lehetetlen. A jog ugyanis nem oldja meg, legfőképpen elrendezi a konfliktusokat. Ehhez persze erre hivatott, automatizmusokként működő, valódi intézményrendszerként funkcionáló hálózatra van szükség. Iskola-példát mondok, iskolaügyekben mindenki járatos. A köz- és felsőoktatás intézményei és irányításuk is: többszintű. Ma mégsem funkcionál olyan intézményrendszer, mely a különböző szinteken működő intézményeket és azok irányítóit összekapcsolná. Ezért a szakma, az oktatás szakkérdéseiről gyakorolta nem hozzáférő döntene. Lehetne modell alkotni az egészséges intézményszerveződésre? Ahol a szakma érdekeltégei kezelhetők? Lehetne.

— A társadalomtudományok középtávú kutatási programja elkészült. Ön az egyik nagy téma — állam és gazdasági környezet — alprogramjának — az alkotmány és az államszervezet — témavezetője. Talán módja nyílik tudományos előrehaladást indukálni olyan területeken is, amiről az imént beszélt.

— Reméljük. De most maradjunk a szakbizottságnál, amelynek kereiteiben több megkezdett szociológiai vizsgálatot folytatunk az idén, megint tartunk konferenciákat, minden fontosabb tudományos műről vitákat rendezünk, s a pályázatok révén, igen szerény lehetőségeink szerint, de igyekezünk támogatni a Dél-Alföld kutatóit, közigazgatási szakembereit — tudományos munkálkodásukban.

SULYOK ERZSÉBET